Dombormű - Nagy Sándor átkelése a Granicus folyón

Ötvösgyűjtemény

Leltári szám:	18864
Alkotó:	Szentpéteri, József (1781 - 1862)
Készítés ideje:	1830
Készítés helye:	Pest
Jelzés:	mesterjegy (Kőszeghy Nr. 508. A és XXVIII t.)
Anyag:	vörösréz
Technika:	trébelt; vésett díszítés
Méretek:	átmérő: 64x37 cm mélység: 5,2 cm

A vörösrézből domborított és cizellált remekmű mozgalmas, sokalakos csatajelenetet ábrázol: Nagy Sándor átkelését a Granicus folyón.

Az i.e. 334. tavaszán lezajlott granciusi csatában mind makedón, mind perzsa részről hatalmas seregek vettek részt. A csatában maga Nagy Sándor is csaknem életét vesztette, megmentését egyik tisztjének, Kleitosznak köszönhette, aki az őt hátba támadó perzsa harcost ellökte, és csákánnyal leütötte.

A granicusi csata témája számos művészt megihletett. A francia barokk mester, Charles Le Brun (1619–1690) a Nagy Sándor életét bemutató kép részeként 1665-ben egy monumentális festményen örökítette meg az ütközetet (ld. itt). Le Brun képciklusa nyomán a párizsi gobelin-manufaktúrában kárpitkat is szőttek az 1670-es években (ld. itt), Jean Audran (1667–1756) pedig később rézmetszetet készített Le Brun *Nagy Sándor átkelése a Granicuson* című festményéről (ld. itt). Ez a metszet szolgált előképül Szentpétery József domborművéhez. Az előkép-választás arról tanúskodik, hogy Szentpéteri ezzel a munkájával a Napkirály ötvösét, a gyakran ugyancsak Le Brun-kompozíciókat másoló Claude Ballint igyekezett utánozni, s talán túlszárnyalni is.

Szentpétery József képzeletét az 1820-30-as években egyre inkább az általa "história darabok"-nak nevezett történelmi tárgyú művek foglalkoztatták, melyek megalkotásakor a reneszánsz mesterek örökét szerette volna tovább vinni. Első ilyen munkája az itt bemutatott dombormű. (Később magyar történeti témákat feldolgozó reliefeket is készített, így például 1852-ben a *Vitam et sanguinem* jelenetét, 1853-ban Buda visszafoglalását.)

A zsúfolt kompozíciójú, sokalakos csatajelenet szereplői, az egymással és a vízárral küzdő lovas harcosokat Szentpétery az előtérben magasan, a háttérben laposabban trébelve formázta meg. A mintául használt grafika három dimenzióban való megjelenítése valóságos bravúr, nemkülönben annak a technikai nehézségnek a leküzdése is, amellyel a könnyen szakadó anyag megmunkálása közben kellett megbirkóznia, hiszen az egymással és a vízárral küzdő lovas harcosok figurái az előtérben helyenként harminc milliméter magasan emelkednek ki az alaplemezből.

Alul a kompozíció címe olvasható: *Trajectus Alexandri per Granicum*.

Ez alatt két soros vésett kurzív felirat: *Josephi Szentpétery Argentifabri Pesthiensis Rima-Szombathino oriundi, ingenii sui facultatem sibi non sufficienter aliis parum cognitam explorare valentis Tentamen / primum, confectum Ao 1830 die 1. Aprilis, curis maximisque difficultatibus defluentibus Aetatis suae 49*.

Szentpétery vörösréz domborműve nagy sikert aratott, a mestert a bécsi és a párizsi ötvöscéh is tiszteletbeli tagjává választotta. A domborművet 1830-ban I. Ferenc megvásárolta a bécsi Császári Kincstár számára. 1932-ben a Velencei Egyezmény értelmében a Nemzeti Múzeum, majd 1936-ban az Iparművészeti Múzeum gyűjteményébe került.

Irodalom

- Szerk.: Pataki Judit: *Művészet és Mesterség. CD-ROM*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1999. - fém 36.

© 2012-2026, Minden jog fenntartva Iparművészeti Múzeum

- Szerk.: Lovag Zsuzsa: *Az Iparművészeti Múzeum. (kézirat)*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1994. - Nr. 230.
- Szerk.: Péter Márta: *A klasszicizmustól a biedermeierig. Az európai iparművészet stíluskorszakai*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1990. - Nr. 2.109. (Békési Éva)
- Szerk.: Voit Pál: Ötvösművészet. *Régiségek könyve*. Gondolat Kiadó, Budapest, 1983. - 43. kép (Weiner Piroska)
- Földes Emília: *Szentpéteri József 1781-1862*. Budapesti Történeti Múzeum, Budapest, 1981. - Nr. 56 és kép
- Szerk.: Szabolcsi Hedvig, Galavics Géza: *Művészet Magyarországon: 1780-1830*. MTA Művészettörténeti Kutatócsoport, Budapest, 1980. - Nr. 298 és 48. t.
- Szerk.: Radocsay Dénes, Farkas Zsuzsanna: *Az európai iparművészet remekei. Száz éves az Iparművészeti Múzeum*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1972. - Nr. 320.
- *Trésors de l'orfevrerie hongroise du Xe au XIXe siecle*. Palais des Beaux-Arts, Brussels, Bruxelles, 1970. - Nr. 205
- *Madarsko zlatarstvo od X do XIX veka*. Beograd-Zagrab, 1968. - Nr. 209 és kép
- *Művészet*, 1965/8. 1965. - p. 34.
- *Az Iparművészeti Múzeum Évkönyvei*, 8. (1965). 1965. - 1-2. kép
- Mihalik Sándor: *Szentpéteri József ötvösmester élete, önéletírása, művei*. Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata, Budapest, 1954. - Nr. 62. és 14-16 t.
- Horváth Henrik: *Szentpéteri József pesti ötvösmester művészete*. Budapest, 1937. - és kép
- Szerk.: Dr. Kuzsinszky Bálint: Szentpétery József pesti ötvösmester művészete. *Budapest régiségei*, 12. (1937). Székesfőváros, Budapest, 1937. - 197-257. (Horváth Henrik)
- Kőszeghy Elemér: *Magyarországi ötvösjegyek a középkortól 1867-ig*. Egyetemi Nyomda, Budapest, 1936. - XXVIII. tábla
- Layer Károly: *A régi Buda és Pest iparművészetének kiállítása. Leíró lajstrom*. Iparművészeti Múzeum, Budapest, 1935. - Nr. 157.
- *A bécsi gyűjteményekből Magyarországnak jutott tárgyak kiállítása a Magyar Nemzeti Múzeumban*. Magyar Nemzeti Múzeum, Budapest, 1933. - p. 60.
- *Übersicht der Sammlungen der k. k. Schatzkammer*. Kunsthistorisches Museum, Wien, 1870. - p. 78.

